

Να μιλάμε χωρίς να λέμε τίποτα

Του **Μανώλη Χαιρετάκη***

καταστήσουν προβληματικούς τους επιβαλλόμενους νόμους που διακρίνονται από την έλλειψη δημοκρατικότητας αφαιρώντας τους και τα τελευταία ίχνη μιας προβληματικής νομομοίωσης.

Η συζήτηση αυτή απέκτησε τα χαρακτηριστικά μιας αντιλαϊκιστικής υστερίας, έμμεσα υπονοώντας ότι τέτοιες μοζικές αντιδράσεις είναι γενικά «μη αποδεκτές». Στον βαθμό που ολοένα και περισσότερο εφαρμόζονται τέτοιες πολιτικές, αυτή η «υστερία» έμμεσα υποδηλώνει τη σαφώς αρνητική στάση των ελίτ μπροστά σε τέτοια φαινόμενα που της αφαιρούν έμμεσα το πρόσχημα μιας οιοσεί νομομοίωσης των σκληρών αντικοινωνικών μέτρων. Η ψευδο-συναίνεση, η οποία επιχειρείται να εκμαιευτεί από τα ευρύτερα λαϊκά στρώματα (που συνήθως αποτελούν και τα ακροατήρια των ΜΜΕ) μέσω της καλλιέργειας του φόβου και των απειλών από τα συστημικά ΜΜΕ, σύντομα αποδεικνύεται ότι είναι ανεργία, οπότε και η εφαρμογή τέτοιων μέτρων τίθεται εν αμφιβόλω⁽¹⁾.

Ο λαϊκισμός θέλει να βλέπει τα ευρύτερα λαϊκά στρώματα ως μια μάζα ατόμων «απογοητευμένη, συλλογικά ανοργάνωτη και στραμμένη σε προσωπικές επιδιώξεις παρά σε κοινωνικά οράματα, συνθέτει τον απέχοντα όγκο της σύγχρονης δημοκρατίας: τον όγκο που αρκείται εν πολλοίς στον ρόλο του θεατή τηλεδικείων, του αντικείμενου έρευνας στις δημοσκοπήσεις, του περιστασιακού και δύσπιστου ψηφοφόρου: τον όγκο ο οποίος διακωριζείται από το ενεργό, ανταγωνιστικό υποκείμενο του δήμου που συναρθρώνεται γύρω από συγκροτημένα κοινωνικά συμφέροντα και μάχεται πολιτικά για την πρόσπιση τους»⁽²⁾.

Σημαντικό ρόλο επωμίζονται οι συμβολισμοί, που επενδύουν ιδεολογικές προτάσεις και θέσεις με σύμβολα και έννοιες που μπορούν να διατυπωθούν με απλή γλώσσα και που φαίνονται εκ πρώτης όψεως προσπτά και δεν χρειάζονται πρόσθετη ανάλυση⁽³⁾. Αυτός είναι και ο λόγος της καλλιέργειας ενός «επιστημονισμού», ο οποίος επικοινωνείται στο μεγάλο κοινό με την «ουδέτερη» γλώσσα της τεχνολογίας.

Στην απλοϊκή μορφή τους, και σε ένα προ-τεχνολογικό επίπεδο, οι συμβολισμοί ήταν χρήσιμοι για τους λογογράφους των πολιτικών, ορισμένοι από τους οποίους διαμόρφωσαν και συνταγές για μια σωστή ομιλία, όπως η παρακάτω⁽⁴⁾:

Εφτά βήματα και μια συμβουλή για μια σωστή ομιλία

1 Τράβηξε αμέσως την προσοχή του κοινού. Πρέπει να βρεις έναν έξυπνο τρόπο για να κάνεις την εισαγωγή σου. Χρήσιμα εργαλεία είναι ένα λογοπαίγιο ή μια αναφορά σχετική με την τοποθεσία ή την ημέρα που εκφωνείται η ομιλία.

2 Καθόρισε αμέσως το αντικείμενο της ομιλίας. Ο ακροατής θα πρέπει να μην έχει καμία απορία ή κενό. Για αυτό είναι σημαντικό με μια φράση να εξηγήσεις από την αρχή τον πυρήνα του θέματος που θα αναπτύξεις.

3 Χρησιμοποίησε «εύκολες» λέξεις και παραδείγματα για να είναι πιο αποτελεσματική η ομιλία. Θα πρέπει να

είναι λέξεις απλές και κατανοητές, χωρίς «διπλές» ερμηνείες που μπορεί να μπερδέψουν το ακροατήριό. Για παράδειγμα, αντί της φράσης «υπάρχει σαφής έλλειψη ανοικτών χώρων αθλοπαιδιάς», πες: «Χρειαζόμαστε περισσότερα γήπεδα και χώρους άθλησης της νεολαίας».

4 Χρησιμοποίησε στοιχεία. Θα πρέπει να παρουσιάσουν σε κάποια στιγμή ώστε να αναδεικνύουν το πρόβλημα για το οποίο μιλάς και αμέσως μετά στοιχεία που να σχετίζονται με τις λύσεις που προτείνεις. Να αναφέρεις, για παράδειγμα, το κόστος συντήρησης ενός κτιρίου και εν συνεχεία τα οφέλη από την αλλαγή χρήσης του.

5 Καλό θα είναι να σπας τη μονοτονία παράθεσης απόψεων με κάποια αστεία. Θα πρέπει να σχετίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο με το αντικείμενο της ομιλίας και φυσικά να μη γίνει κατάχρηση. Αν μιλάς σε ξένο ακροατήριό, φρόντισε να μάθεις ορισμένες φράσεις από τη γλώσσα τους και να τις πεις ή στην αρχή ή στο τέλος.

6 Εξήγησε το πρόβλημα, πρότεινε τη λύση. Πρέπει να είσαι απόλυτα πειστικός θέτοντας το πρόβλημα και αμέσως μετά να παρουσιάσεις κοφτά, ψυχραιμία και δυναμικά τις λύσεις. Ιδιαίτερα χρήσιμο είναι να διανθίσεις το συγκεκριμένο κομμάτι με σχόλια, φράσεις, ατάκες κ.ά. που έχουν πει άνθρωποι τους οποίους το κοινό στο οποίο απευθύνεσαι εκτιμά και σέβεται.

7 Το κλείσιμο της ομιλίας θα πρέπει να γίνει δυναμικά, με μια φράση ή με ένα σλόγκαν που θα αγγίζει το θυμικό του ακροατήριού. Για παράδειγμα: «Ένωσε τη φωνή και τις δυνάμεις σου με τις δικές μου και όλα θα αλλάξουν από σήμερα κιόλας».

Σε μια περισσότερο εξελιγμένη μορφή, και σε τεχνολογικό επίπεδο, οι λογογράφοι τείνουν να χρησιμοποιούν έννοιες από μια νέα δεξαμενή, από τους τεχνοκράτες της διαχείρισης και του πολιτικού μάρκετινγκ. Αυτές οι έννοιες και οι συμβολισμοί είναι σαφέστατα εγγύτερες με τη μεταδημοκρατία και αποτελούν ένα φαινομενικά ουδέτερο αλλά σαφέστατα πολιτικοποιημένο λεξιλόγιο, που δημιουργείται προς όφελος εκείνων των ελίτ που εκφράζονται μέσω των μεταμοντέρνων λογογράφων, τους οποίους και χρηματοδοτούν. Οι έννοιες και οι συμβολισμοί είναι προφανώς αξιολογικά «ουδέτεροι», μασκαρεμένοι πίσω από την εργαλειοκτικότητα και την «επιστημονικοφάνεια» (αυτό τους επιτρέπει μια μεγάλη εμβέλεια) και ταυτόχρονα βαθύτατα προκαταληπτικοί ταξικά.

Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι ⁽⁵⁾ «... όποιος δίνει στα πράγματα το νόημά τους ασκεί ισχύ και ότι όποιος κατέχει ισχύ ή εξουσία επικαλείται το νόημα των πραγμάτων και το χρησιμοποιεί ως μέσο». Για παράδειγμα, στις μέρες μας αυτό που θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε με την έννοια της μισαλλοδοξίας, η οποία σε σημαντικό βαθμό βασίζεται σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις και χρήσεις της γλώσσας, παραμένει πρόξενος ιδιαίτερα σημαντικών δεινών:

(1): Βλέπε Τσουκαλά Κ. «Νέες φοβίες και αντιλαϊκιστική υστερία», «Εφ.Συν.», 14-15 Σεπτεμβρίου 2013, σελ. 33.

(2): Βλέπε Κράουτς Κ. «Μεταδημοκρατία», Εκδόσεις Εκκρεμές, Αθήνα 2006, σελ. 10, 11.

(3): Βλέπε Καπάκου Σ. «Ευτελιζόντας τους συμβολισμούς», «Η Αυγή», 31 Ιουλίου 2013, σελ. 32.

(4): Βλέπε Χασαπόπουλου Ν. «Οι άγνωστοι ατακαδόροι των πολιτικών», «Το Βήμα», 18 Απριλίου 2010, σελ. Α 26/27.

(5): Βλέπε Κονδύλη Π. «Η νδονή, η ισχύς, η ουτοπία», Εκδόσεις Στιγμή, Αθήνα 2000, σελ. 53.

*Αναπληρωτής καθηγητής Τμήματος ΕΜΜΕ, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών